

Anotace rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva

Rozsudek ze dne 17. března 2022 ve věci č. 24827/14 – *FU QUAN, s. r. o. proti České republice*

Senát první sekce Soudu rozhodl pěti hlasy proti dvěma, že navrácením zajištěného majetku společnosti až rok a čtyři měsíce po tom, co byli její společníci v příslušném trestním řízení zproštěni obžaloby, došlo k porušení článku 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě. Stejným poměrem hlasů Soud rozhodl, že není nezbytné zabývat se námitkami na poli čl. 6 odst. 1 a článku 13 Úmluvy; zároveň stěžovatelce přiznal náhradu majetkové škody ve výši 12 milionů Kč.

I. Skutkové okolnosti

Stěžovatelka je obchodní společností se dvěma společníky, z nichž jeden je rovněž jejím jednatelem. V dubnu 2005 byli oba společníci obviněni z daňových úniků a vzati do vazby. Zároveň Městské státní zastupitelství v Praze vydalo usnesení o zajištění majetku stěžovatelky, přičemž se jednalo zejména o oblečení dovezené na český trh z Číny. K zajištění majetku došlo během května a června 2005. Jeho správou byl pověřen Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových. Podle znaleckého posudku přesahovala hodnota majetku 62 milionů Kč. Oba společníci podali proti usnesení o zajištění majetku stížnost, kterou v červnu 2005 zamítl Městský soud v Praze jako nedůvodnou. Uvedl, že oba společníci mají silné vazby na Čínu, kde mají rodinné zázemí a kterou pravidelně navštěvují, což vede k obavám, že by mohli výkon trestu propadnutí majetku zmařit tím, že by veškerý majetek převedli do Číny.

V dubnu 2006 byla proti společníkům vznesena obžaloba. Tři postupně vydané rozsudky městského soudu, který oba společníky shledal vinnými z krácení daně, byly zrušeny Vrchním soudem v Praze, který rozsudkem z února 2009 oba společníky zprostil obžaloby. Již v březnu 2007 byli oba společníci propuštěni z vazby. Usnesením městského soudu z července 2010 bylo rozhodnuto o vrácení zajištěného zboží stěžovatelce. K předání zboží došlo během září 2010.

V lednu 2011 stěžovatelka uplatnila u Ministerstva spravedlnosti nárok na náhradu škody podle zákona o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem. S poukazem na znehodnocení zajištěného zboží se domáhala náhrady škody ve výši přes 61 milionů Kč. V květnu 2011 ministerstvo nárok zamítlo, přičemž konstatovalo, že stát neodpovídá za plynutí času a tvrzené znehodnocení zboží nebylo ničím podloženo. Stěžovatelka následně zahájila soudní řízení.

Obvodní soud rozsudkem z prosince 2011 žalobu zamítl s odůvodněním, že neshledal aktivní legitimaci stěžovatelky, která jako právnická osoba nebyla účastníkem trestního řízení, v jehož rámci byli stíháni její společníci. Stěžovatelka se odvolala. Městský soud se v rozsudku z května 2012 ztotožnil s názorem prvostupňového soudu. Uvedl, že pokud je jako příčina škody uplatněno rozhodnutí o vazbě fyzické osoby, pak dle zákona o odpovědnosti za škodu může takový nárok uplatnit pouze tato fyzická osoba. Dovolání ani ústavní stížnost stěžovatelky nebyly úspěšné.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

A. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 1 PROTOKOLU Č. 1 K ÚMLUVĚ

Stěžovatelka předně namítala, že v důsledku postupu státních orgánů došlo k porušení jejího vlastnického práva.

a) K přijatelnosti

Vláda vznesla námitku nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy. Poukázala předně na žalobu dle zákona o odpovědnosti za škodu, přičemž uvedla, že stěžovatelka tento prostředek nápravy

neuplatnila řádně, jelikož se náhrady škody domáhala z nesprávného odpovědnostního titulu. Dle vlády se mohla stěžovatelka náhrady škody domáhat z titulu nikoliv nezákonného rozhodnutí, ale nesprávného úředního postupu; v takovém případě zákon o odpovědnosti za škodu přiznává aktivní legitimaci každému, komu škoda skutečně vznikla, bez ohledu na to, zda byl účastníkem řízení, v němž došlo k nesprávnému úřednímu postupu.

Soud k tomu poznamenal, že stěžovatelka vznesla proti státu žalobu na náhradu škody, aniž by upřesnila, z jakého titulu se náhrady škody domáhá. Z této žaloby nicméně jasně plynulo, že sleduje náhradu škody za znehodnocení zajištěného zboží, k němuž došlo plynutím času. Bylo tedy na vnitrostátních soudech, v duchu zásady *iura novit curia*, aby podřadily skutkový stav případu, jak ho stěžovatelka popsala, pod vhodná ustanovení zákona o odpovědnosti za škodu.

Vláda dále uvedla, že stěžovatelka mohla podat ústavní stížnost proti usnesení o zajištění majetku. Dle Soudu však takový postup nelze považovat za účinný prostředek nápravy, neboť jeho účelem je namítat nezákonnost rozhodnutí o zajištění majetku, a nikoliv zabránit poškození tohoto majetku během zajištění nebo získat náhradu již poškozený majetek. Stěžovatelka přitom usilovala právě o náhradu škody vzniklé na majetku plynutím času během zajištění.

Do třetice vláda zmínila možnost podat žádost o zrušení či omezení zajištění dle trestního řádu. Soud nicméně upozornil na to, že tuto žádost může podat pouze obviněný, a tudíž stěžovatelka takto postupovat nemohla. Ustanovení § 80 odst. 1 trestního řádu navíc státu ukládá, aby vrátil věc tomu, komu byla odňata, není-li této věci k dalšímu řízení už třeba a nepřichází-li v úvahu její propadnutí nebo zabránění. Je tedy především odpovědností státu vrátit odňatý majetek, pokud potřeba jeho zajištění pominula.

Vzhledem k tomu měl Soud za to, že stěžovatelka podnikla všechny kroky, které od ní bylo možno rozumně očekávat, aby vyčerpala dostupné vnitrostátní prostředky nápravy.

b) K odůvodněnosti

Soud připomněl, že při posuzování zákonnosti zabavení majetku je nutno vzít v potaz nejen to, zda bylo původní rozhodnutí o zabavení majetku v souladu s vnitrostátním právem, ale rovněž následné počínání příslušných orgánů. V minulosti tak Soud shledal porušení článku 1 Protokolu č. 1 např. v situaci, kdy vnitrostátní orgány konaly v rozporu se zákonem upravujícím povinnosti státu při zacházení se zajištěným majetkem (*Metalco Bt. proti Maďarsku*, č. 34976/05, rozsudek ze dne 1. února 2011, § 17) nebo kdy byl majetek zajištěn po dobu, která nebyla přiměřená okolnostem případu (*Patrikova proti Bulharsku*, č. 71835/01, rozsudek ze dne 4. března 2010, § 98).

V projednávané věci Soud poukázal na to, že usnesení městského státního zastupitelství o zajištění majetku z dubna 2005 spočívalo na důvodném podezření, že tento majetek pochází ze závažné trestné činnosti, a nadto existovala obava z jeho převozu do Číny. Zásah do vlastnického práva zde tedy lze hodnotit jako opatření k zajištění materiálních důkazů v probíhajícím trestním řízení (srov. *Avendi OOD proti Bulharsku*, č. 48786/09, rozsudek ze dne 4. června 2020, § 65 a tam uvedené odkazy). Soud tudíž uznal, že původní rozhodnutí o zajištění majetku stěžovatelky bylo v souladu s vnitrostátním právem, a to konkrétně s ustanovením § 347 trestního řádu, které upravuje podmínky zajištění majetku obviněného v trestním řízení.

Tento právní základ však dle Soudu pozbyl relevance v únoru 2009, kdy byli oba společníci zproštěni obžaloby. O navrácení zboží přitom městský soud rozhodl až v červenci 2010, tj. o rok a čtyři měsíce později. Pro tuto prodlevu nelze najít žádné dostatečné vysvětlení. Zajištění zboží po únoru 2009 představovalo tedy nezákonný zásah do vlastnického práva společnosti, čímž došlo k porušení článku 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě.

B. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČL. 6 ODS. 1 A ČLÁNKU 13 ÚMLUVY

Stěžovatelka dále namítala porušení práva na spravedlivý proces podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy a porušení práva na účinný právní prostředek nápravy podle článku 13 Úmluvy. Soud však uvedl, že

stěžejní právní otázky nastolené touto stížností již prozkoumal na poli článku 1 Protokolu č. 1, a není tudíž nezbytné vyjádřit se odděleně také ke zbývajícím námitkám.

C. K POUŽITÍ ČLÁNKU 41 ÚMLUVY

Stěžovatelka uvedla, že v důsledku namítaného zásahu utrpěla majetkovou škodu ve výši přes 59 milionů Kč. Soud konstatoval, že není s to přesně stanovit, do jaké míry se dané porušení Úmluvy dotklo majetkových práv stěžovatelky. Aniž by se pouštěl do spekulací o tom, jaký zisk by stěžovatelka utřila, pokud by k porušení Úmluvy nedošlo, Soud shledal, že stěžovatelka dozajista utrpěla skutečnou ztrátu příležitostí. Za těchto okolností je dle Soudu vhodné přiznat jí paušální částku jako kompenzaci za znehodnocení zajištěného zboží. Je zde nutno zohlednit i skutečnost, že stěžovatelka následně dokázala odprodat jen malou část vráceného zboží a navíc na vnitrostátní úrovni neobdržela za předmětné období žádnou náhradu. Vzhledem ke uvedenému Soud rozhodl o přiznání náhrady majetkové škody ve výši 12 milionů Kč.

III. Oddělené stanovisko

Soudkyně Koskela a soudce Eicke v nesouhlasném stanovisku uvedli, že stížnost měla být odmítnuta pro nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy. Žaloba společnosti na náhradu škody byla totiž formulována tak, že jako příčina škody v ní bylo uvedeno rozhodnutí o vazbě jednatele, což dle tvrzení společnosti paralyzovalo její činnost. Šlo tedy o žalobu na náhradu škody způsobené nezákonným rozhodnutím, pro jejíž podání však společnost postrádala aktivní legitimaci. Proto také soudy žalobě nevyhověly. Jestliže společnost tvrdila, že došlo ke znehodnocení zboží, měla usilovat o odškodnění z titulu nesprávného úředního postupu. Nejenže tak neučinila, ale nikdy ani neupřesnila, v čem by měl spočívat nesprávný úřední postup, který způsobil znehodnocení jejího zboží, a tím náležitě nevymezila skutkový základ pro svůj nárok. Za daných okolností se soudy nemohly touto otázkou zabývat z vlastní iniciativy a postupovat jinak, než postupovaly. Jinými slovy, stěžovatelka podala žalobu, která byla od počátku jasně odsouzena k neúspěchu, a naopak nevyužila prostředek nápravy, který byl zjevně dostupný.